

1297

TERJE

TERJE CHRISTENSEN

GJERPEN BYGDS HISTORIE

1103 s.

BYGDEHISTORIE BIND II
FRA OMKRING 1700 TIL 1964

945,25
/

(ekstern)

SKIEN 1978

UTGITT AV SKIEN KOMMUNE

også med steinkar, og litt ovenfor, tvers over elva, lå en tekst «bestaaende av 5 trærns lengde». Det tømmeret som skulle skjæres ved Fossum, ble tatt opp ved denne teksten og kjørt forbi over land. Kullveden ble derimot fløtet gjennom, dels fordi den var lettere og sjelden ødela noe når den fløt over dammen, dels fordi man her hadde medhold i bergordinans og Verkets privilegier.

Den eldste kilde vi har funnet som gir opplysninger om alle hovedvassdrag i bygda og om tømmerdriften, er en innberetning fra lensmann Peder Christensen, datert Berberg 21. august 1727. Bakgrunnen for lensmannens skrivelse var en forespørsel fra høyere hold om noe helt annet enn tømmer og fløtning — interessen gjaldt perlefangsten. Alt i 1600-årene hadde dronningen fått som gave inntektene av de norske perlefiskeriene, som den gang ble regnet til bergverket og var kongelig regale. Fra tid til annen lot kongen foreta undersøkelser gjennom den lokale øvrighet for å få registrert de elver og vann hvor det fantes perlemuslinger. Lensmannens svar er forsåvidt negativt — enten var det ikke muslinger i bygda på hans tid, eller også hadde man ikke kjennskap til at de fantes — men til gjengjeld er den inngående beskrivelsen han gir av elver, sjøer og tømmerbruk av interesse. Moelv kommer fra Luksefjell, «der kommer hun sammen fra to kanter, en øster fra kaldet Store Øgter Elven som kommer fra et stort vand kaldet Store Øgter Vandet som er tre fjerdinger langt». Fra vest renner Augedalselv (Haugedals- eller Dalselv), som i likhet med Økterelv er full av fossestryk. Fra Luksefjell, det vil her si Bø, går de to elvene sammen ut i Luksefjellvannet, som er en halv mil langt. Her drives fløtning av tømmer både for det Adellerske herskap og for Peder Baar, den førstnevnte har dessuten kullveddrift til Verket i dette vassdraget. Fra Luksefjellvannet «tager Moelven ved, som er meget storstenet og nogle fosser alt til Mo saug, og der forbi Mo saug ere nogle store slemme fosser —». Her går Adelernes tømmer og kullved gjennom, helt ned til vannet Slettene, der Moelv støter sammen med Stulselv, og går så videre til Fossum Jernverk. Linddalselv, som Cappelen bruker til fløtning, har sitt utspring fra noen store vann i Sauherad-skogen,* Flekkeren og Svanstulvannet. Vassdraget er «storstenet og med mange slemme fosser». Ved Åshammeren samt Ås og Foss kverner kommer noen mindre fosser, deretter «gaar elven ganske flad og stille ned igjennem forbi Stege saug —». Fra Valebø-skogene kommer Såte- og Bøelv, med mange stryk og fosser helt til Bø-gårdene på Opphaugen. Videre nedover «er elven ganske flad og stille, med sand- og lerbond». Også i dette vassdraget har Cappelen tømmerdrift, og herskapet kullvedfløtning. Endelig er det «en liden aa som kommer av Børsesø ved Gjerpen Kiercke, kaldet Ler Kube, og gaar lige bøygden ud igjennem til Osse bru ved Porsgrund, hvor udi er ingen fosser, mens med lerbond hel ud igjennem, og efter almuens tilstaaelse vides ikke at udi disse ovenskrevne elver og aaer haver været nogen perlefangst at bekomme».

* Et område som senere er lagt til Gjerpen.